

פרפראות

פאר

פרשת יתרו תשפ"ב

עשה מתכסין

בטלית אחד,

שהיו עושים

מטלית אחד

עשה טליתות

קטנים

פרפראות פאר

ששה מתכסין בטלית אחד, שהיו עושים מטלית אחד ששה טליתות קטנים אות י"ח

כתיב (שמות י"ח י"א) "עתה ידעתי כי גדול הי
מכל האלקים", כתב רש"י מהמכילתא, מכירו
הייתי לשעבר ועתה ביותר,

יש לדעת, מהו הפירוש מכירו הייתי לשעבר,
איזה חלק שבו הכיר ומה לא הכיר, ואיזה
חלק נוסף לו עתה שהוא מכירו ביותר, וכבר
ביארו הבווארים בעם בהרבה פנים,

ויש לבאר על יסוד בספר העקרים

בספר העקרים מרבי יוסף אלבו זצ"ל חובר
בשנת ה' אלפים קפ"ה, מאמר אי פרק ד',
מבאר כי אינו בשיטת הרמב"ם שיש י"ג
עקרים ובדעתו יש ג' עקרים, שהם, מציאותו
יתברך, תורה מן השמים, ושכר ועונש,
עיי"ש,

כתב המהרש"א (ברכות דף י"ג עמוד אי ד"ה למה
קדמה) מבואר, כי שלשה עיקרים שהסכימו
בהם רוב המפרשים היינו, מציאות השם,
תורה מן השמים, ושכר ועונש, ע"כ,

איתא בגמרא (זבחים קט"ז ע"א), כתיב (שמות
י"ח א'), "וישמע יתרו כהן מדין" מה שמועה
שמע ובא ונתגייר, ר' יהושע אומר מלחמת
עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו, (שמות י"ז י"ג)
"ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב",

ר"א המודעי אומר, מתן תורה שמע ובא,
שכשניתנה תורה לישראל, היה קולו הולך
מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי
כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן, ואמרו שירה,
שנאמר (תהלים כ"ט ט') "ובהיכלו, כולו אומר
כבוד",

נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו, מה
קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא
לעולם, שנאמר (תהלים כ"ט י') "ה' למבול
ישב", אמר להם, וישב ה' מלך לעולם, כבר
נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם,
אמרו לו, מבול של מים אינו מביא אבל מבול
של אש מביא, שנא' (ישעיהו ס"ו ט"ז) "כי הנה
באש ה' נשפט", אמר להן כבר נשבע שאינו
משחית כל בשר,

מפתח נושאים פרשת יתרו תשפ"ב

א, במה הכיר יתרו את הקב"ה לשעבר ובמה
עתה ביותר
ב, מפני מה נתנה תורה לישראל שהן עזין או
שהאומות לא קיבלוה
ג, קושיית השפת אמת המובא בספר כלי
חמדה וביאור יראתו על פניכם
ד, ישראל עזין שבאומות והתרנגול הוא
מהעזין או בעל דרך ארץ
ה, בג' אופנים מבואר מניין לאכילת שיריים
מצדיקי אמת
ו, הדיין שאינו דן דין אמת ולוקח שוחד
מבטל השותפות עם קב"ה
ז, ביאור במה ששינה רש"י פירושו מהו לבית
חיהם לימוד תורה או אומנות
ח, כה תאמר לבית יעקב ותגייד לבני ישראל
מכוון לבת תחילה סימן לבנים
ט, בת תחילה סימן יפה לבניה שלה, ע"ד רוב
בנים דומין לאחי האם
י, החיד"א תמה על התוספות, פעמים
שאמוראים לא היו בקיאים בפסוקים
יא, בלוחות הברית מכוונים זה מול זה
המצוות האלוקיות מול האנושיות
יב, מצוות כבוד אב ואם כיצד נחשב בין
המצוות האלוקיות
יג, ביאור המהרש"א כאילו דרתי ביניהם
יד, ביאור האמרי אמת כי ע"י ולדבקה בו
ניתן להשיג יותר
טו, לא נכתב ט"י"ת בדברות הראשונות ביאור
נורא נמצא בכתבי הרמב"ן
טז, נעץ חרב בבית המדרש מרומז בכתוב
לסרבה המשרה
יז, במה זכה חזקיה שדורו היה מעולה
שבדורות בלימוד התורה
יח, ששה מתכסין בטלית אחד, שהיו עושים
מטלית אחד ששה טליתות קטנים
יט, ביאור בכפל רזי לי רזי לי ולמה לא אמר
חזקיה שירה

א, במה הכיר יתרו את הקב"ה לשעבר ובמה עתה ביותר

שהחזירה הקב"ה על כל האומות ולא קבלוה, ואין הטעם מפני שהן עזין, וי"ל דה"ל להקב"ה לכפות על האומות ההר כגיגית כדי שיקבלוה, עכ"ל המהרש"א,

עוד יש לתרץ קושיית המהרש"א

יש ליישב קושיית המהרש"א, דכשבא הקב"ה אצל אומות העולם, אמר להם, כי התורה יש בה תבלין לבטל היצר הרע, ולתקן את המדות והתאוות הרעות, (כמ"ש (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין וע"ז דחוהו האומות ואמרו, אין אנו חפיצים לבטל המדות הרעות, אלא יצרנו אדוננו, ובו אנו חפיצים,

וכשבא אצל ישראל, אמר להם כי יש בתורה תבלין לבטל היצה"ר, אמרו נעשה ונשמע, וברצוננו להתיש כוחו להכניע לבבנו, לבטל יצה"ר מקרבנו, ולתקן המדות הרעות שבקרבנו, וזהו מפני שהן עזין כנגד היצה"ר, כדאיתא לעולם ירגיז אדם וכו', ויש בהם הרצון להכניע בכח התורה את היצה"ר,

ולכן אין כאן סתירה, אם קבלו מפני שהאומות לא קבלוה, או מפני שהן עזין, דמהאי טעמא שהאומות לא קיבלוה משום שאינם רוצים לבטל היצר הרע, אלא להחזיק בו הדק היטיב, ישראל כן קיבלוה, והיינו טעמא דאוי"ה והיינו טעמא דישראל.

העיון יעקב בקושיא של המהרש"א ביאר ע"ד למה ניתן התורה להגות יומם ולילה.

כתב העיון יעקב (בעין יעקב ביצה כ"ה ע"ב) מפני מה נתנה תורה לישראל, פירוש, דודאי תרי"ג מצות ניתן להם להרבות שכון, והאומות לא רצו לקבלן, אבל למה ניתן התורה להגות יומם ולילה, ודי היה לכל אחד מהם לידע המצות שמחויב לעשות, אבל לא ללמוד בו ולהגות בו תמיד, לזה קאמר לפי שעזין הן ועל ידי לימוד מתיש עזותן וכן משמע מפירוש רש"י, ע"כ בעיון יעקב.

ג, קושיית השפת אמת המובא בספר כלי חמדה וביאור יראתו על פניכם

כתב הכלי חמדה (הוצאת פיעטרקוב, פרשת בשלח, דף צ"ז), איתא במדרש (איכה פרשה ג')

ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם, חמדה טובה יש לו בבית גנזיו, וגנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר, (תהלים כ"ט י"א) ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו, "ה' יברך את עמו בשלום", ע"כ,

יש להעמק שאלה בדברי חז"ל מה ראו על כך ומה הגיע אליהם, לברר למה נתגייר יתרו, הלא כמה גרים איכא בשוקא, ולא מצינו שבאו חכמים לברר למה באו, ועוד נחלקו חכמים בדבר, אמנם על כל קוץ שבתורה יש לדרוש, אבל נראה שבענין יתרו באו חז"ל ללמדנו מה, א"כ מה באו ללמדנו,

וצריך לומר שבא ללמדנו, מה הוא זה שאמר יתרו מכירו הייתי לשעבר, דהיינו העיקר הראשון, שהוא מציאותו ואחדותו יתברך,

ועכשיו ביותר וזאת ביארו ר' יהושע ור' אליעזר, ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו, (שמות י"ז י"ג) "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", וזהו העיקר של שכר ועונש,

ור' אליעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע, שזהו העיקר של תורה מן השמים,

מבואר, שחז"ל העידו כי יתרו קיבל על עצמו את שלשת עיקרי הדת, שהם מציאות השם, תורה מן השמים, ושכר ועונש,

ולכן ביקשו חז"ל להרחיב בו הדיבור ביותר,

ב, מפני מה נתנה תורה לישראל שהן עזין או שהאומות לא קיבלוה

איתא בגמרא, (ביצה כ"ה ע"ב), תנא משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, כתב רש"י, ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתשת כחם ומכנעת לבם,

איתא בגמרא (עבודה זרה ב' ע"ב), אמר רבי יוחנן מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה,

קושיית המהרש"א ותירוץ

כתב המהרש"א, (ביצה כ"ה ע"ב ד"ה מפני מה נתנה תורה), וא"ת הא אמרינן פ"ק דע"ז

ד, ישראל עזין שבאומות והתרנגול הוא מהעזין או בעל דרך ארץ

איתא בגמרא (ביצה דף כה עמוד ב) תנא משמיה דרבי מאיר: מפני מה נתנה תורה לישראל, מפני שהן עזין. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: שלשה עזין הן: **ישראל באומות**, **כלב בחיות**, **תרנגול בעופות**. ע"כ,

איתא בגמרא (עירובין דף ק עמוד ב) מאי דכתיב (איוב ל"ה י"א) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמונו, ומעוף השמים יחכמונו - זה תרנגול, אמר רבי יוחנן: אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול, וגזל מנמלה, **דרך ארץ מתרנגול**, שמפייס,

יש לשאול, התרנגול שיש בו דרך ארץ שממנו **יש ללמוד אילמלא ניתנה תורה**, על זה אפשר לומר **תרנגול עז שבעופות**, הרי דרך ארץ הוא ההיפך הגמור של עזות כדכתיב (משלי פרק יח פסוק כג) **תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות**, מבואר, שעזות הוא ההיפך מדרך ארץ,

יש לבאר הקושיא בשתי דרכים

איתא בגמרא (בכורות דף ח עמוד א) ת"ר, תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדה **באילן לוז**,

כתבו התוספות (בכורות ח' א' ד"ה תרנגולת), **תרנגולת כ"א יום כנגדה באילן לוז** - פי הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים, וריב"א מפרש שקדים שקורין אמנדליי"ד דבטנים ושקדים (בראשית מג) מתרגם ירושלמי לוזים מקל שקד (ירמיה א) מתרגם חוטרא דלוזא

וי"מ מקל שקד אחד **לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב** כן וינאץ השקד (קהלת יב) מתרגם שיגדא ויגמל שקדים (במדבר יז) [מתרגם] וכפית שגדין עוד אמרינן וינאץ השקד זה לוז של שדרה ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא לוז תרגום של שקד (ויקרא רבה).

איתא במדרש (קהלת רבה פרשה י"ב סימו ה'), **עה"כ וינאץ השקד ר' לוי אמר, זה לוז של שדרה**,

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת בראשית פרשה כח סימן ג'), ובנוסח שונה במקצת במדרש קהלת רבה פרשה י"ב סימו ה'), **כתיב** (בראשית ו' ז) **ויאמר ה' אמחה את האדם**, רבי יוחנן בשם ר"ש בן

זרח מהר שעיר, והופיע מהר פארן, שהחזיר הקב"ה על כל אומה ולשון שיקבלו את התורה, וכשבא לבני עשיו, שאלו מה כתוב בה, ואמר לא תרצח, אמרו או"ה לא בעינא וכו', אמנם ישראל קיבלו את התורה ברצון,

והקשה כבוד אדמו"ר הגאון הקדוש זצוקלה"ה מגור, דילמא מ"ה קבלו ישראל את התורה"ק, מפני שאין בתורה"ק דבר נגד הטבע של ישראל לכן קבלו אותה, ואין הכי נמי, **אם הי' דבר המתנגד לטבע שלהם לא היו מקבלים את התורה**,

והשיב, דלכן צוה הקב"ה קודם קבלת התורה מצות הגבלה, להגביל את ההר סביב לבל יהרסו לעלות, והי' מעלות (דרגות) בזה, **ומטבע של ישראל לחקור כל דבר אחר שורשו**, ולהתבונן בכל דבר עד כמה שיכול, ובזה שצוה להם הקב"ה מצות הגבלה ונתן תחומין לכל או"ה היכן מקום עמידתן, בזה צוה להם דבר אשר הוא **נגד טבען של ישראל**, ואעפ"כ אמרו נעשה ונשמע, וזה שבחן של ישראל, ודפח"ח, עכ"ל **הכלי חמדה**,

ויש ליישב הקושיא עוד

עפ"י דברינו דלעיל, דכל כונתם של ישראל בקבלת התורה היה, כדי לבטל מהם טבע החומריות, כמ"ש ז"ל, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, **וזהו וודאי דבר המנגד לטבע**.

ביאור בצחות מי שאין לו בושת פנים לא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני ע"ד השפת אמת

איתא בגמרא (נדרים דף כ עמוד א) מי שאין לו בושת פנים, **בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני**.

מובא לעיל, דמצוות הגבלה שקודם מתן תורה היה להגביל את ההר סביב לבל יהרסו לעלות, והי' מעלות (דרגות) בזה, ונתן תחומין לכל או"ה **לפי מעלתו היכן מקום עמידתן**, ומי שלא היה לו **בושת פנים**, לא רצה לעמוד במקומו הראוי לו, אלא במקום קרוב יותר, ולא עמד על מקומו,

לפי"ז אפשר לפרש בצחות, **מי שאין לו בושת פנים** – **בידוע**, **שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני**.

יהוצדק אמר **אפילו לוז של שדרה**, שממנו הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא **נמחה במבול**,

אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא, א"ל מהיכן הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבא, א"ל **מלוז של שדרה** א"ל מנין אתה יודע א"ל איתיתיה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום. עכ"ל המדרש,

כתב היפ"ת (מובא בעץ יוסף בראשית רבה פרשה כח סימן ג'), מקור דרשות אלו הם מהפסוק באיוב (פרק יד פסוק יט), "אבנים שחקו מים תשטף ספיחיה עפר ארץ ותקות אנוש האבדת,

וזהו **לוז של שדרה**, שהוא **תקות האדם לקום** בתחיית המתים, וצורך קיום לוז זה, להראות אמיתות התחיה לאנשים, שלפי הטבע היה ראוי שיפסד, אלא שהי עשה כן להורות שהגוף עודנו קיים לפני ה' ויעמוד לקץ הימין עכ"ל,

מבואר, כי התרנגול שהוא כנגד הלוז, יש בו חוזק מיוחד כמ"ש תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדה **באילן לוז**, לפי"ז אפשר לפרש **תרנגול עז שבעופות**, לא משום שאינו נוהג **בדרך ארץ**, אלא משום שיש עוצמה וחוזק **כלוז הזה**,

עוד יש דרך לבאר, ע"ד ויכוח הקיסר עם רבי שמעון חנניא

איתא בגמרא (בכורות דף ח עמוד ב) א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא, וכו' וכו', אייתו ליה (הביא הקיסר לריבי"ח, תרי ביעי, שתי ביצים, וא"ל: הי דזגתא אוכמתי והי דזגתא חיוורת), איזה ביצה מתרנגול כהה, ואיזה ביצה מתרנגול לבן, אייתו להו איהו תרי גביני, אמר להו: הי דעיזא אוכמתי והי דעיזא חיוורת, הביא לו ריבי"ח שתי גבינות ושאל איז מעז שחור ואיזה מעז לבו,

כתב המהרש"א לבאר באריכות במה היה הויכוח, ומבאר בשאלת הביצים, כדלהלן

וכ"כ (מהרש"א מסכת בכורות דף ח עמוד ב) ועוד אייתו תרי ביעי וא"ל הי זוגיתא כו' ע"ד שאמרו בשמעתין תרנגולת לכ"א יום וכנגדו בלוז,

ואמרינן שרמז ירמיה מקל שקד אני רואה שהם כ"א יום מ"ז בתמוז עד ט' באב והם

רמזו לו ימים אלו בזוגיתא אוכמתא ע"ש הגלות ולפי שיש עוד כ"א ימי סליחה ושמחה מ"יט ראשון של ר"ה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות **והוא שרמז לו בזוגתא חיורתא ג"כ** ע"ש ליבון עונות,

מבואר שהתרנגול יש בו שתי הפכים, גם לבן וגם שחור, וכל אחד מרמז למה, כדברי המהרש"א

לפי"ז יש לומר שלתרנגול יש שתי תכונות הפכיות, גם עזות וגם דרך ארץ.

ה, בג' אופנים מבואר מניין לאכילת שיריים מצדיקי אמת

מבואר בשלשה דרכים מניין לאכילת שיריים מצדיקי אמת ותלמידי חכמים

א, לאכול לחם לפני האלוקים.
ב, וברך את לחמך,
ג, אני וחמורי נאכל באבוס אחד

כתיב (שמות י"ח י"ב) "ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים **ויבא אהרן** וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה **לפני האלקים**",

פירש רש"י, **ויבא אהרן**, ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, **אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם**,

לפני האלקים - מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים "**מסובין בה**" כאלו נהנה מזיו השכינה, **עכ"ל רש"י**,

ביאור המהרש"א בדברי רש"י מסובין בה

כתב המהרש"א (ברכות סד א ד"ה והלא לפני משה אכלו כו'), **בחומש פרש"י**, מכאן שכל הנהנה מסעודה **שת"ח "מסובין בה"**,

יהיה **הת"ח**, **אהרן וזקני ישראל המסובין שם**, דמשה אינו בכלל המסובין, שהיה משמש עליהם, **וענינו**, (מבאר המהרש"א) שהסעודה שהת"ח מסובין בתוכה, **ודאי דאמרי שם ד"ת**, **והוא הדבר שנהנין מזיו השכינה**, כמ"ש במס' אבות שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאלו אכלו משלחנו של מקום כו' ע"ש, **עכ"ל המהרש"א**.

מבואר לדבר רש"י, שמשא לא היה מיסב עמהם, והאכילה לפני אלוקים הוא דברי תורה שהיה אהרון וזקני ישראל שהם התלמידי חכמים אומרים בסעודה,

ביאור המהרש"א שתלמיד חכם שרוי בתוכה

איתא בגמרא (ברכות סד ע"א) כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם "שרוי בתוכה" כאילו נהנה מזיו שכינה, שנאמר (שמות י"ח י"ב) "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלוקים". וכי לפני אלוקים אכלו, והלא לפני משה אכלו, אלא לומר לך, כל הנהנה מסעודה "שתלמיד חכם שרוי בתוכה" - כאילו נהנה מזיו שכינה. ע"כ,

כתב המהרש"א (ברכות סד א ד"ה והלא לפני משה אכלו כו'), משמע ליה (בלשון הגמרא) שהיה משה משמש עליהם ולא היסב עמהם, והיינו לפני משה אכלו, וכ"ה בהדיא במכילתא,

גם נראה מהאי לישנא דאכלו לפני משה, שהוא הת"ח שהיה "שרוי בתוכם", וכיון דלפניו אכלו, אמר כאלו אכלו לפני אלוקים, עכ"ל המהרש"א.

מבואר, בלשון הגמרא שהאכילה לפני האלוקים הוא במה שאכלו ממה שקיבלו ממשא רבינו שהיה עומד עליהם, והאכילה שמלפניו כאלו אכלו מלפני האלוקים, מכאן הענין של שיריים מצדיקי אמת ותלמידי חכמים,

גם יש לומר, שרוי בתוכה מלשון שריים,

עו"ל אכילת שיריים מצדיקי אמת ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא, (פסחים קי"ח ע"א), אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם, וקוץ ודרדר תצמיח לך, זלגו עיניו דמעוה, אמר לפניו, רבונו של עולם אני וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לו בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו,

מבאר המהרש"א, (פסחים קי"ח ע"א), בד"ה, זלגו עיניו דמעוה כו'. כי היה סבור, כיון שמאכלו שוה כחמור ישתווה גם בדעתו כחמור, כי המזונות עם החמור יולידו טבע חמורי, ע"כ,

מבואר, דאם במדה רעה המזונות עם החמור יולידו טבע חמורי, מדה טובה מרובה והאוכל משיירי הצדיק, תתקרב דעתו לטבע הצדיק,

וזהו ענין אכילת שיריים מצדיקים העובדים ה' באמת,

אכילת שיריים מצדיקי אמת ע"ד האוהב ישראל

כתב בספר אוהב ישראל - (פרשת משפטים), **כתיב** (שמות כ"ג כ"ה) "ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה מקרבך",

וכך כתב, או יאמר, ע"ד שאחז"ל (פסחים ק"ב ע"ב), כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך עי"ש, היינו, לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר לו. לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר שרתה עליו ברכת ה' הוא ג"כ מתברך. וזש"ה "ועבדתם את ה' אלהיכם" הבטיחנו הש"י וית', "וברך את לחמך גוי והסירותי מחלה מקרבך".

היינו, שהש"י יברך לחמו ומימיו של הצדיק העובד את ה' באמת, וכל מי שיאכל ויטעום אצלו כלום, ישלח לו השי"ת מבוקשו הצריך לו, כגון רפואה למי שצריך לרפואה, וכדומה שאר מבוקשים בגשמיות וברוחניות, כ"ר אמן, עכ"ל האוהב ישראל,

ו, הדין שאינו דן דין אמת ולוקח שוחד מבטל השותפות עם קב"ה

איתא בגמרא, (שבת י" ע"א) תנא להו רב חייא בר רב מדפתי, כתיב (שמות י"ח י"ג) ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כלו, תורתו מתי נעשית,

אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, כתיב הכא, "ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב", וכתיב התם, "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", ע"כ,

איתא בגמרא, (כתובות ק"ה ע"ב) מאי שוחד, שהוא חד, פירש רש"י שהוא חד - הנותן והמקבל נעשים לב אחד,

אפשר לומר, דין המקבל שוחד, או משום שרוצה בטובתו של הבעל דין, ואינו דן דין אמת, אז מתבטל מלהיות שותף להקב"ה במעשה בראשית, ממילא נשאר הקב"ה אחד, ללא שותף, וזהו שהוא חד, פירוש, שהקב"ה

אחד ללא שותף, בגלל השוחד שלוקח הדיין. וזהו שהוא חד.

כתב הפני יהושע (בבא קמא ק א) בפרש"י בד"ה בית חייהם, זה תלמוד תורה, עכ"ל.

ובפרק אלו מציאות (ל' ע"ב) פרש"י, בית חייהם, היינו ללמדם אומנות להתפרנס וחוקות ותורות כתיבי ברישא דקרא עכ"ל.

ונראה, דדא ודא אחת היא, דודאי א"א לפרש כפשוטו דאתלמוד תורה גופא קאי, דהא כתיבא ברישא דקרא,

ואאומנות גרידא, נראה שזה לא היה צריך משה להודיעם וללמדם,

ועוד, שנראה דוחק לפרש, בית חייהם אאומנות, שהוא חיי שעה, אלא ע"כ דאתלמוד תורה קאי, ובא משה להודיעם שעם ת"ת לא יתבטלו מ"מ מן האומנות, וכענין שאמרו (אבות פ"ב מ"ב) כל תורה שאין עמה ד"א בטילה, וא"כ בית חייהם היינו, לפי שהאומנות היא עיקר חייהם לת"ת וק"ל, עכ"ל הפני יהושע,

עוד יש לפרש דרש"י בא לקיים דברי רבי ישמעאל ודברי רבי שמעון בר יוחאי

איתא בגמרא (ברכות ל"ה ע"ב), תנו רבנן, ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר, "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברים ככתבן, (רש"י שלא יעסוק בדרך ארץ) תלמוד לומר, "ואספת דגנך" הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל,

רבי שמעון בן יוחי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורח בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא, בזמן

שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: "ואספת דגנך", ע"כ,

מבואר, דלדברי רבי ישמעאל יש לעסוק גם באומנות עם דברי תורה, ולרשב"י יש לעסוק בתורה בלבד,

לפי"ז י"ל שרש"י שינה פירושו לבית חייהם במקום אחד פירש אומנות ובמקום אחר פירש

ז, ביאור במה ששינה רש"י פירושו מהו לבית חייהם לימוד תורה או אומנות

כתיב, (שמות י"ח כ'), "והזהרתה אתהם את החקים ואת התורות, "והודעת להם", את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון",

איתא בגמרא (בבא קמא ק' ע"א, בבא מציעא ל' ע"ב),

והודעת להם - זה בית חייהם, את הדרך - זו גמילות חסדים, אשר ילכו - זה ביקור חולים, בה - זו קבורה, ואת המעשה - זה הדין, אשר יעשון - זו לפנים משורת הדין. ע"כ,

במסכת בבא מציעא (ל' ע"ב) פירש רש"י, בית חייהם - ללמוד להם אומנות להתפרנס בו, דהרי חוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא. לשון רש"י בבבא מציעא,

במסכת בבא קמא (ק' ע"א), פירש רש"י, בית חייהם - תלמוד תורה. לשון רש"י בבבא קמא.

ביאור המהרש"א בפירושים השונים שפירש רש"י

כתב המהרש"א (בבא מציעא ל' ב' ד"ה והודעת להם), כאן פרש"י ללמוד להם אומנות, וחוקות ותורות כבר כתיב ברישא דקרא "את החוקים ואת התורות" עכ"ל רש"י,

שאמר לו יתרו למשה, אחר שתזהיר אותם ברישא אחקים ותורות, אח"כ, "והודעת להם", כלומר, תודיע להם דבר הצריך להם ולגופם, דהיינו מחייתם ואומנתם, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה,

אבל בפרק הגוזל קמא, (בבא קמא ק' א'), פרש"י, ד"והודעת להם" קאי נמי אתלמוד תורה וזו היא בית חייהם, ע"ש כי היא חייך וגו',

ואפשר, שהוא דבר נוסף ארישא דקרא, וזו בית חייהם, משמע דהיינו לקבוע להם בתי מדרשות לתלמוד תורה, עכ"ל המהרש"א,

תלמוד תורה, כדי לקיים גם דברי רבי ישמעאל, וגם דברי רשב"י.

עוד יש לבאר בדרך דרש בפירושים השונים ברש"י

עפ"י דברי המהרש"א שביאר, כי "בית חייהם" הכוונה, שיש לקבוע בתי מדרשות לעסוק בתורה, ניתן לחלק ולומר,

רש"י בבבא קמא, שפירש "בית חייהם", זה תלמוד תורה, בא לפרש את המילה "בית", כלומר שיש להקים "בית" מדרש לתלמוד תורה,

ורש"י בבבא מציעא, שפירש "בית חייהם" זו אומנות, בא לפרש את המילה "חייהם", וע"ז אמר, שחייהם זו אומנות שבאה להחיותם.

ולכן שינה רש"י פירושו בכל מקום למילה אחרת, כאן פירש "בית" וכאן פירש "חייהם",

ח, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל מכוון לבת תחילה סימן לבנים

כתיב, (שמות י"ט ג'), "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" וגו'

איתא בגמרא, (ברכות י"ז ע"א סוטה כ"א ע"א) נשים במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא, (פירש"י, לבי כנישתא - תינוקות של בית רבן היו רגילין להיות למדים לפני רבן בבית הכנסת), ובאתנויי גברייהו בי רבנן, (בי רבנן - בית המדרש, ששם שונים משנה וגמרא), ונטרין לגברייהו (ונטרין לגברייהו - ממתנינות לבעליהן, ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה בעיר אחרת) עד דאתו מבי רבנן,

כתב המהרש"א (סוטה כ"א ע"א), דיש לכוון בזה בקרא דכתיב "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ודרשו בזה כה תאמר לבית יעקב, אלו הנשים בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל, אלו הזכרים, דברים קשים כגידין,

הדיוקים שדייק המהרש"א

ויש לדקדק בזה, למה הקדים הנקבות לזכרים, ועוד, למה דקדק הכתוב לקרות הנקבות במקום הזה בית יעקב, והזכרים בני ישראל,

ומבאר המהרש"א, לפי שכלל הנקבות בנתינת התורה, אף שאין האשה מצווה על לימודה,

ונתן טעם ואמר, כה תאמר לבית יעקב שהן הנשים, שתגיד לבני ישראל, ויהיה "תגיד" נסתר לנקיבה, שהיא תגיד לבניהן שילמדו ותטרח היא בלמידתם, ובשכר זה יהיו הנשים בכלל קבלת התורה, ולכן הקדים הנקבות לזכרים, וזה גם מה שדקדק לומר בנשים בית ובזכרים בני, שהיא מצויה בביתה, והיא מוכנת טפי לצוות בניה על כך, ע"כ דברי המהרש"א,

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"א רד"ל אות ל"ז), רבי פינחס אומר ערב שבת עמדו ישראל בהר סיני ערוכים, האנשים לבד והנשים לבד. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמר לבנות ישראל, אם רוצות לקבל את התורה, שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים, שנאמר (שמות יט, ג) כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים. ותגיד לבני ישראל אלו האנשים. וענו כלם פה אחד, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שם כד ז).

ביאור בת תחילה סימן יפה לבנים ע"ד פרד"א וע"ד המהרש"א

ע"ד פרקי דרבי אליעזר יש לפרש, הא דאיתא בגמרא (בבא בתרא קמ"א ע"א) בת תחילה סימן יפה לבנים, פירוש, מה שהתורה אמרה קודם לבת, הוא סימן יפה שהבנים הזכרים יקבלו את התורה, משום שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים, ועי"ש ברד"ל שמבאר באריכות,

וע"ד המהרש"א יש לפרש, מה שאמרה תורה, בת בתחילה שאמרו כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, הוא סימן יפה לבנים, משום שמסייעת וטורחת בלמידתם של בנים והיא

מוכנת טפי לצוות בניה על כך, וזהו סימן יפה לבנים. כפירוש המהרש"א,

כה תאמר לבית יעקב ע"ד המדרש

איתא במדרש (שמות רבה פרשת יתרו פרשה כ"ח), א"ר תחליפא דקיסרין אמר הקדוש ברוך הוא כשבראתי את העולם לא צויתי אלא לאדם הראשון ואחר כך נצטוית חוה, ועברה וקלקלה את העולם, עכשיו אם איני קורא לנשים תחלה הן מבטלות את התורה, לכך נאמר כה תאמר לבית יעקב תחילה, ע"כ,

וזהו **בת תחילה סימן יפה לבנים**, כלומר, שיאמרו **לבת תחילה** ואז יקבלו הבנים, שלא כבבריאית העולם,

ט, בת תחילה סימן יפה לבניה שלה, ע"ד רוב בנים דומין לאחי האם

איתא בגמרא (בבא בתרא קמ"א ע"א) **בת תחילה סימן יפה לבנים**, דמרביה לאחיה,

ואיתא בגמרא (בבא בתרא דף ק"א) **תנא, רוב בנים דומין לאחי האם,**

בספר **דברי חכמים וחידותם** כתב, מהו **הסימן יפה לבנים**, שכאשר הבת מגדלת את אחיה, כפי שאומרת הגמרא, **דמרביא לאחיה**, והבת בוודאי רוצה שילדיה שלה יהיו ילדים טובים, לכן תדאג היטיב לגדל את אחיה **בדרך טובה**, כדי שילדיה שיהיו דומין לאחיה, ויהיו טובים, וזהו **הסימן יפה לבנים**, שבניה יהיו טובים, ע"כ.

י, החיד"א תמה על התוספות, פעמים שאמוראים לא היו בקיאים בפסוקים

כתיב (יתרו כ"י"ב) "כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך",

כתיב (ואתחנן ה' ט"ז) "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך למען יאריך ימך ולמען **יטיב לך**",

איתא בגמרא (בבא קמא נ"ד ע"ב) שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם **טוב** ובדברות האחרונות נאמר בהם **טוב**,

אמר לו עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאיני יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו, כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה

אזל לגביה א"ל ממנו לא שמעתי, אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא ואמרי לה אבי אמו של רב אחי

ברבי חנינא, הואיל וסופן להשתבר, וכי סופן להשתבר מאי הוי, אמר רב אשי **חס ושלום פסקה טובה מישראל**, ע"כ

כתבו התוספות, (בבא בתרא ק"ג ע"א ד"ה תרוייהו), **פעמים שלא היו בקיאים בפסוקים**, וכן מצינו בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ"ה ע"א) **מפני מה לא נאמר בדברות הראשונות טוב כו'**, א"ל עד שאתה שואלני כו' **שאיני יודע אם נאמר בהן טוב או לאו ע"כ דברי התוס'**. (מובא במסורת השי"ס עה"ג ב"ק נ"ה ע"א), ושם כתב, עיין תוספות בבא בתרא ק"ג ע"א ד"ה תרוייהו,

החיד"א תמה על דברי התוספות

כתב החיד"א בספר עין זוכר מערכת א' אות קי"ט

אמוראים היו בקיאים במשניות דסדר טהרות כן כתבו התוס' בבא מציעא דף ק"ד וכן כתוב בשיטה **מקובצת שם ומכל שכן שהיו בקיאים במקרא**,

ותימא על התוס' בבבא בתרא דף ק"ג שכתבו דזמנין האמוראים לא היו בקיאים בפסוקים, ומייתו ראייה מסוגית בבא קמא דף נ"ד דקאמר איני יודע אם נאמר בהם טוב עיי"ש,

ובעניותי הדברים קשים לומר על האמוראים כן, ומה גם דאמרו רז"ל דצריך תלמיד חכם להיות בקי בכ"ד ספרים, והביאו רש"י בפירוש החומש פרשת תשא (פרק ל"א פסוק י"ח) עיי"ש,

וסוגיית בבא קמא אינה ראייה **דשערי תשובה** לא ננעלו וכבר המפרשים אסברוה ניהלן, וגם אני בעניי פירשתי בזה פירוש קרוב לאמת ככתוב במקומו,

ועיימ"ש הרב מהרי"ל סי קמ"ט, ובמקום אחר כתבתי קצת בזה, **ע"כ לשון החיד"א**,

יא, בלוחות הברית מכוונים זה מול זה המצוות האלוקיות מול האנושיות

בספר **עקידת יצחק** (שער מ"ה) כתב, גם נמצא שנחלקו הדברות האלו לשתי מחלקות, על שני הלוחות חמשה חמשה, אשר לא היה זה לחסרון לוח גדול שיכלם, רק ללמד על **שהם מכוונים כנגד שני חלקי האדם**. החמשה

פרפראות פאר

אלוקיות, מיוחדות אל החלק השכלי. והחמשה אנושיות, מיוחדות אל הכח החמרי כי זה כל האדם.

האמנה כי יש יחס ודמיון בדבורים אשר בשני הלוחות זה לעומת זה, והכל יבא בביאור בעוז המיישיר האמתי, עכ"ל **בעל העקידה**, (בעל העקידה מאריך מאוד מאוד בביאור הדברים, ואין כאן מקומו)

רמז בכתוב לדברי בעל העקידה

כתיב (שמות ל"א ט"ו) "ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים",

אפשר לרמז במה שנאמר **מזה ומזה הם כתובים**, שהכוונה ששני הלוחות מכוונים במצוותיהם שהמצוות האלויות מכוונות כנגד המצוות האנושיות.

יב, מצוות כבוד אב ואם כיצד נחשב בין המצוות האלויות

איתא בגמרא (קידושין ל' ע"ב) תנו רבנן, נאמר "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר, "כבד את ה' מהונך", השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום,

כתב המהרש"א (קידושין דף ל עמוד ב' ד"ה השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום) נראה לי דהכי קאמר, דודאי אין שוין ממש, דכבוד אב ואם, מאכיל ומשקה וכו', וזה לא שייך בקב"ה,

אבל השוה אותן הכתוב באותו לשון, לומר לך דיש בדין להשוותן, על פי דברי הגמרא דלהלן,

תנו רבנן, (קידושין ל' ע"ב) שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו, ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ולפיכך, המכבדן כאילו כיבד גם את הקב"ה, ע"כ **דברי המהרש"א**,

יג, ביאור המהרש"א כאילו דרתי ביניהם

פרשת יתרו תשפ"ב

ומבואר, על פי הא דאיתא בגמרא, (סוטה דף יז עמוד א) דריש רבי עקיבא, איש ואשה, זכו, שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן.

פירוש רש"י

זכו - ללכת בדרך ישרה
שכינה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה.
לא זכו אש אוכלתן - שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש.

ומבואר כי שכינה ביניהם, היינו שם י"ה המחבר ומשתף שם איש ואשה כדאמרינן בסוטה, וזהו שכינה ביניהם וכאילו דרתי ביניהם, וכאילו כבדני הבן,

וברוב נוסחאות גרסינן וכבדוני בוי"ו, ומכוון גם לאב ואם, שזכו לצאת מהם ולגדל בן כשר כזה,

ובהיפך קאמר לקמן בזמן שאדם מצער אביו ואמו אמר הקדוש ברוך הוא יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם כו' היינו דהשם י"ה מסתלק מביניהם ולא רצה בשיתופם ונשאר אש ואש לפי שלא זכו לגדל בן כשר, עד כאן **דברי המהרש"א שם**,

ביאור נוסף כיצד ניתן לכבד אב ואם והקב"ה כאחד

יש לבאר, דהא דאמר, השוה הכתוב **כבוד אב ואם לכבוד המקום**, ילפינן מהפסוק (משלי ג' ט') **כבד את ה' מהונך**, וברש"י שם **ממדרש תנחומא** (פרשת ראה אות י"ב) אל תקרא מהונך אלא **מגרונוך**, (מכל מה שחנך אפי' מקול ערב, רש"י),

לפי זה כאשר האב מבקש מהבן להתפלל ולזמר בקולו **שערב לפניו**, עיי"כ הוא מכבד לאביו ואמו ולקב"ה גם יחד, וזהו, השוה הכתוב **כבוד אב ואם לכבוד המקום**, שע"י אותו כיבוד מכבד לשניהם.

יד, ביאור האמרי אמת כי ע"י ולדבקה בו ניתן להשיג יותר

כתיב (דברים י"א כ"ב) "כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את ה' אלקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו"

להם ביד משה רבינו ע"ה, (שלא יחשבו בטעות את מטרת השליחות),

ומה שאמרו רז"ל (ב"ק נ"ה) שלא נאמר טי"ת בלוחות הראשונות, מפני שהיו הלוחות עתידין לישבר, שלא יאמרו פסקה טובתן ר"ל,

כי הטי"ת מורה על הטוב הואיל ופתח בה בתורה, שנאמר (בראשית א') "וירא אלוקים את האור כי טוב", והיא ט' ראשונה שבתורה, ודבריהם אמת, **ע"כ לשון הרמב"ן**.

טז, נעץ חרב בבית המדרש מרומז בכתוב לסרבה המשרה

כתיב (הפטרה לפרשת יתרו ישעיה ט' ה') "כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום, לסרבה המשרה ולשלום אין קץ"

כתב רש"י ותהיה **משרת** הקב"ה ועולו על שכמו, שיהיה עוסק בתורה ושומר מצות,

ויטה שכס למשאו של הקב"ה,

איתא בגמרא, (סנהדרין צ"ד ע"ב) חזקיה - שחזק את ישראל לאביהם שבשמים, אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא, יבא סנחריב וסיעתו ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו,

כתיב (ישעיהו י' כ"ז) "והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועולו מעל צוארך וחובל עול מפני שמן", אמר רבי יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו, שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות,

מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס, ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, ע"כ, (עיי"ש ובמהרש"א באריכות על ענין גודל לימוד התורה שהיה בימי חזקיהו)

מבואר, שחזקיה היה **מרבה** על עצמו את משרת הקב"ה ועולו לעסוק בתורה ולשמור מצוות,,

כמו כן, היה מרבה על אחרים את משרת הקב"ה, כדאיתא נעץ חרב בביהמ"ד וכו',

איתא בספרי (דברים פרשת עקב פיסקא מט) ולדבקה בו, וכי היאך איפשר לו לאדם לעלות למרום ולדבק באש והלא כבר נאמר (דברים ד כד) "כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא" ואומר (דניאל ז ט) "כרסיה שביבין דינור"

אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם ומעלה אני עליך כאילו עלית למרום ונטלת, ולא שעלית ונטלת בשלום אלא כאילו **עשית מלחמה**, ונטלת, וכן הוא אומר (תהלים סח יט) "עלית למרום שבית שבי"י. עכ"ל הספרי,

ביאור האמרי אמת מה שייך מלחמה

כתב **האמרי אמת** (דברים פרשת עקב) על מה דאיתא בספרי, **כאילו עשית מלחמה** ונטלתה, וכן הוא אומר (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם,

מה שייך מלחמה, אלא שדבר שאין האדם שוה וראוי אליו ואעפ"כ משיגו זה נקרא שנטלו במלחמה וביד חזקה,

מבואר, בדברי **האמרי אמת**, שבשעה שהאדם דבק בחכמים ובתלמידיהם הוא יכול להשיג גם מה שאינו מגיעו לפי דרגתו,

טו, לא נכתב טי"ת בדברות הראשונות ביאור נורא נמצא בכתבי הרמב"ן

בכתבי הרמב"ן, חלק אמונה ובטחון, סוף פרק י"ט (הוצאת מוסד הרב קוק עמ' תכ"ג) כתב, **ולא נאמרה ט' בעשרת הדברות**, לפי שהיה מנהג בדורות הראשונות באומות העולם, **כשהיה מלך שולח שליח**, (שהשליח, היה נגזר דינו למיתה) אל מי (שהיה ממונה להוציא לפועל את ההריגה) שיהרוג השליח, (ולא יידע השליח שבאים להורגו) היה כותב במכתב, סימן אחד, שהיו קוראין אותו **טיט"א**, ותכף שהיה (הממונה על ההריגה) רואה הכתב אצל מי שנשתלח אליו (כלומר השליח), ורואה הסימן ההוא, (שהיה כתוב בו טי"ת), היה הורג למי שהביא לו הכתב ההוא, זה מנהג שמעתי שהיה ביד האומות,

ומצאתי לו סמך מן הכתוב, כי טיט"א סימן קשה הוא, מלשון ישעיה י"ד "וטאטאתיה במטאטא השמד",

על כן ראיתי לומר, כי מפני זה לא רצה הקב"ה לכתוב טי"ת בעשרת הדברות ששלח

בנו למולך, וברש"י לשורפו באש כמו הספרים, אלא שסכתו אמו סלמנדרא, וברש"י סלמנדרא, הסך מדמה אין האור שולט בו,

מבואר כי חזקיה ניצל מלעבור למולך ע"י דם,

אפשר לומר דמצינו, כי מכל איסורים שבתורה, לא נאמר ונתתי פני, ואתן את פני,

רק במעביר בנו למולך, ובאיסור דם, כדכתיב (ויקרא י"ז י) "ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני בנפש האכלת את הדם",

וכתיב (ויקרא כ"ג ג) "ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך", ובשתי המקומות פירש רש"י (מתורת כהנים) פונה אני מכל עסקי ועוסק באיש ההוא,

לפי"ז אפשר לומר דמשום שזכה חזקיהו להנצל מהמולך ע"י דם, ורק בשתי איסורים אלו שהם איסור מולך ואיסור דם, אמר הקב"ה פונה אני מכל עסקי, לכן אמר חזקיה, אף אני אעשה כן, ופונה אני מכל עסקי, לעסוק רק בדברי הקב"ה, ועשה, שיעשו כולם כן, כאמז"ל שנעץ חרב וכו'

וזה טעם לכך שזכה כי בימיו יפנו כולם מכל עסקיהם לעסוק בתורה, (ועיין עוד בעניין אחז וחזקיה בסנהדרין ק"ד ע"א)

יח, ששה היו מתכסין, שהיו עושים מטלית אחד ששה טליתות קטנים

ביאור המהרש"א

כתב המהרש"א (סנהדרין דף יט עמוד ב ד"ה ענותנותו של וכו')
יראת ה' היא תתלל, זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. שהיו עוסקין בתורה מתוך הדחק, והיו אז לומדים התורה לשם שמים ולא היו מתגאים, וזה שאמר, שהיו ששה תלמידים מתכסין,

עפמ"כ (בבא בתרא צ"ח ע"א) כל המתגאה בטליתו של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא,

יש לרמז דבר זה בקרי ובכתיב של הפסוק,

למרבה המשרה, שהרבה על עצמו,

לסרבה המשרה, כשנחליף המ"ם סתומה לסוף התיבה, תתקבל המילה להרבים, כלומר שהרבה משרת הקב"ה על אחרים,

וכך מרומז בכתוב, שהרבה לעצמו והרבה לאחרים

יז, במה זכה חזקיה שדורו היה מעולה שבדורות בלימוד התורה

איתא בגמרא (סנהדרין דף כ עמוד א) כתיב, (משלי פרק לא פסוק כט) "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה שקר החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל":

דבר אחר, שקר החן - זה דורו של משה ויהושע, והבל היפי - זה דורו של חזקיה, יראת ה' היא תתהלל - זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי.

אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה. ע"כ,

כתב רש"י, דורו של משה ויהושע - עסקו בתורה הרבה, ודורו של חזקיהו יותר מהם, כדכתיב (ישעיה י) וחובל עול מפני שמן, ואמרינן בחלק (סנהדרין צד, ב), חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיה, שהיה דולק בבתי מדרשות, עד שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ. ע"כ,

מבואר, דבזמן חזקיהו המלך היה לימוד התורה גדול מכל הזמנים, שהיו פונים מכל עסקיהם וכל עיסוקם היה רק בתורה, כדאיתא בגמרא,

ביאור נאה למה זכה חזקיה לכך

במה זכה חזקיהו שדורו היה ראש לכל הדורות בלימוד התורה, שכל עסקיהם היה רק בתורה,

איתא בגמרא, (סנהדרין ס"ג ע"ב), אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, להעביר

אם כן מצינו שתי פעמים שנסתתם בענין הגאולה, האחד אצל יעקב אבינו והשני אצל חזקיה,

יש לומר, שזהו כפל הלשון, רזי לי רזי לי, אוי לי, אוי לי, עד מתי,

ביאור למה לא אמר חזקיה שירה
ע"ד עין אליהו והחידושי הרי"ם

גם יש לדעת, למה לא אמר חזקיהו שירה, וכבר דנו בה רבים, ועוד, אם יצאה בת קול, רזי לי רזי לי, נסתרות שלי הן, ואני יודע על מה מתעכב. מה בא ללמדנו מדת הדין ושר העולם, הרי לא הגיע הזמן,

כתב בספר עין אליהו ממוהר"ר אליהו שיק שנדפס לראשונה בשנת תרכ"ט, למה לא אמר חזקיה שירה, אמר תורה שלמדתי תהא כפרה על השירה, ר"ל דתורה גדולה משירה דהלא אנכי לומד ולימוד גדול מתפלה והגמי קאמר דהארץ אמרה אני אומר שירה וא"כ תוכל המצוה להתקיים ע"י אחר וא"כ תורה עדיף ולכן לא אמר שירה ובקשה הארץ שהיא תאמר שירה ואז לא יהיה שום עון על חזקיהו, ע"כ,

מבואר, כי תורה שלמד וכפי המובא לעיל, שהתורה שלמדו בימי חזקיה היה לימוד התורה הגדול מימות עולם, סבר הוא כי גדול הלימוד מאמירת שירה, עיי"ש,

כתב השפת אמת, (פרשת בשלח תרל"א א') ואא"ז מו"ר החידושי הרי"ם זצלה"ה, אמר עמ"ש חז"ל שחזקי לא אמר שירה ולכך לא עשהו משיח. כי היה ברור אצלו השגחת השי"י עד שלא נתפעל ע"י הנס. כי ידע שגם הטבע רק מחיות השי"י כו' ודפח"ח. עכ"ל,

ביאור מה בא ללמדנו

לפי הנ"ל יש לומר שבא ללמדנו, החשיבות של לימוד התורה, והחשיבות של הידיעה כי הנס והטבע אחד הם, כדרכו של השפת אמת בכמה מקומות, (עיי"ן שפ"א בהר תרל"ז),

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

והיינו טליתו של ת"ח שהוא גדול מטלית אחר כדאמרינן (בבא בתרא נ"ז ע"ב) כיצד טלית של ת"ח כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח וצניעות יתירה הוא, וגסות הרוח הוא למי שאינו ת"ח,

ואמר שבדורו של ר"י ב"ר אילעאי היו ו' תלמידים מתכסין בטלית אחד של ת"ח ולא היו מתגאין כלל בטליתות גדולים אך היו עושין ו' טליתות קטנים מטלית א' של ת"ח וק"ל, עכ"ל המהרש"א

יט, ביאור בכפל רזי לי רזי לי ולמה
לא אמר חזקיה שירה

איתא בגמרא, (סנהדרין צ"ד ע"א) "למרבה המשרה ולשלום אין קץ" וגו', אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום, ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות

לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח? לכך נסתתם.

מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו, רבונו של עולם, אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה, ועשהו משיח. פתחה ואמרה שירה לפניו שנאמר מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק וגו'. אמר שר העולם לפניו, רבונו של עולם, צביונו עשה לצדיק זה,

יצאה בת קול ואמרה (ישעיהו כ"ד ט"ז) רזי לי רזי לי. אמר נביא: אוי לי, אוי לי, עד מתי, יצאה בת קול ואמרה: בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו, ע"כ, פירש"י רזי לי רזי לי, נסתרות שלי הן, ואני יודע על מה מתעכב. אמר נביא אוי לי עד מתי - יבא משיח.

לבאר כפל הלשון רזי לי רזי לי אוי לי אוי לי

כתיב (בראשית מ"ז כח) "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"

כתב רש"י מהמדרש, למה פרשה זו סתומה, שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתתם ממנו,